

Projekt

**UCHWAŁA NR XX/133/2026
RADY GMINY TRAWNIKI**

z dnia 21 maja 2026 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Trawniki na lata 2026-2028

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 6a oraz art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. z 2025 r., poz. 1153 z późn. zm.) oraz art. 176 pkt 1, art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2025 r., poz. 49 z późn. zm.) Rada Gminy Trawniki uchwala, co następuje:

§ 1. Uchwala się Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Trawniki na lata 2026-2028, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Trawniki.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Damian Kowalczyk

GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY DLA GMINY TRAWNIKI NA LATA 2026-2028

TRAWNIKI 2026 r.

SPIS TREŚCI

I.	WPROWADZENIE	3
II.	PODSTAWA PRAWNA PROGRAMU	4
III.	CHARAKTERYSTYKA GMINY TRAWNIKI	4
IV.	DIAGNOZA SPOŁECZNA RODZIN ZAMIESZKUJĄCYCH NA TERENIE GMINY TRAWNIKI	7
V.	ORGANIZACJA WSPIERANIA RODZINY	14
VI.	CELE GŁÓWNE I CELE SZCZEGÓŁOWE PROGRAMU	16
VII.	ADRESACI PROGRAMU	17
VIII.	PODMIOTY DZIAŁAJĄCE NA TERENIE GMINY TRAWNIKI NA RZECZ DZIECKA I RODZINY – REALIZATORZY PROGRAMU	18
IX.	PRZEWIDYWANE REZULTATY PROGRAMU	18
X.	MONITORING PROGRAMU	19
XI.	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU	20
XII.	ANALIZA SWOT	20
XIII.	PODSUMOWANIE I WNIOSKI KOŃCOWE Z PRZEPROWADZONEJ DIAGNOZY	23
XIV.	POSTANOWIENIA KOŃCOWE	24
	Załącznik Nr 1: Cele szczegółowe, działania, realizatorzy, harmonogram rea- lizacji i wskaźniki podejmowanych przedsięwzięć	25

I. WPROWADZENIE

Rodzina stanowi podstawową komórkę społeczną oraz naturalne środowisko rozwoju i wychowania dziecka. To właśnie w rodzinie kształtują się postawy społeczne, system wartości oraz kompetencje niezbędne do prawidłowego funkcjonowania w życiu społecznym. Zachodzące współcześnie przemiany społeczne i gospodarcze, mimo wielu pozytywnych aspektów rozwojowych, mogą jednocześnie prowadzić do osłabienia więzi rodzinnych oraz pojawiania się trudności w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Problemy występujące w rodzinach mają najczęściej charakter złożony i wielowymiarowy, dlatego działania podejmowane na rzecz dziecka i rodziny wymagają współpracy wielu służb oraz instytucji funkcjonujących w środowisku lokalnym. Do najczęściej występujących czynników destabilizujących funkcjonowanie rodzin należą m.in. uzależnienia, przemoc domowa, choroba, bezrobocie, zdarzenia losowe czy niewydolność opiekuńczo-wychowawcza. W związku z tym szczególnego znaczenia nabierają działania profilaktyczne oraz wczesne wsparcie rodzin przeżywających trudności.

Podstawowym kierunkiem oddziaływań powinno być wzmacnianie potencjału rodziny oraz wspieranie jej w samodzielnym przezwyciężaniu pojawiających się problemów, zgodnie z zasadą pomocniczości. Podejmowane działania przynoszą najlepsze efekty wówczas, gdy realizowane są przy aktywnym udziale rodziny oraz z poszanowaniem jej zasobów i autonomii. System wsparcia powinien być ukierunkowany przede wszystkim na rodziny biologiczne przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. W sytuacji konieczności czasowego umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej nadrzędnym celem podejmowanych działań pozostaje stworzenie warunków umożliwiających jego powrót do środowiska rodzinnego.

Zgodnie z art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja trzyletniego gminnego programu wspierania rodziny. Ustawa wskazuje na konieczność prowadzenia skoordynowanych i interdyscyplinarnych działań realizowanych w ramach lokalnego systemu wsparcia, przy współdziałaniu instytucji pomocy społecznej, oświaty, ochrony zdrowia, wymiaru sprawiedliwości, Policji oraz organizacji społecznych.

Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Trawniki na lata 2026–2028 stanowi strategiczny dokument lokalnej polityki społecznej, ukierunkowany na rozwój spójnego systemu wsparcia dziecka i rodziny. *Program* określa kierunki działań służących wzmacnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodzin, zapobieganiu sytuacjom kryzysowym oraz poprawie jakości życia mieszkańców gminy poprzez efektywne wykorzystanie dostępnych zasobów instytucjonalnych i środowiskowych.

II. PODSTAWA PRAWNA PROGRAMU

Opracowanie *Programu* oraz jego wdrażanie będzie realizowane w oparciu o następujące przepisy prawne:

- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej;
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii;
- Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „*Za życiem*”.

Powyższe akty prawne stanowią podstawę do podejmowania przez Gminę Trawniki działań ukierunkowanych na wspieranie rodziny, ochronę dobra dziecka oraz przeciwdziałanie zjawiskom społecznym mogącym zakłócać prawidłowe funkcjonowanie rodzin. Regulacje te wyznaczają zakres kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, określają formy wsparcia oraz wskazują kierunki prowadzenia lokalnej polityki społecznej w obszarze wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Gminny Program Wspierania Rodziny pozostaje w zgodzie z obowiązującymi przepisami prawa oraz stanowi narzędzie realizacji ustawowych zadań gminy, umożliwiające prowadzenie skoordynowanych, długofalowych i kompleksowych działań na rzecz dziecka i rodziny.

III. CHARAKTERYSTYKA GMINY TRAWNIKI

Gmina Trawniki jest gminą wiejską położoną w województwie lubelskim, w powiecie świdnickim. Całkowita powierzchnia gminy to 84,13 km² i liczy 8 362 mieszkańców – z czego 4 298 to kobiety, 4 064 to mężczyźni (stan na dzień 31 grudnia 2025 r.).

Wśród ogólnej liczby mieszkańców 1 894 (22,65 %) to osoby w wieku poprodukcyjnym (K: 1 271; M: 623), 4 954 (59,25 %) mieszkańców jest w wieku produkcyjnym (K: 2 286 tj. 27,34 %; M: 2 668 tj. 31,91 %), a 1 514 (18,10 %) to dzieci i młodzież do 18 roku życia.

Układ osadniczy gminy to 11 miejscowości, które stanowią sołectwa: Biskupice, Bonów, Dorohucza, Ewopole, Oleśniki, Pełczyn, Siostrzytów, Struża, Struża Kolonia, Trawniki oraz Trawniki Kolonia.

Gmina położona jest w strefie granicznej dwóch regionów pierwszego rzędu: Wyżyny Lubelskiej i Polesia Wołyńskiego u ujścia rzek Marianki i Giełczwi do Wieprza. Granica między tymi regionami przebiega w obszarze gminy lewym zboczem doliny rzeki Wieprz. Północno-zachodnia część gminy należy do Wyniosłości Giełczewskiej oraz do Równiny Łuszczowskiej, południowo-wschodnia natomiast, do Obniżenia Dorohuckiego.

Gminy ościenne należą do powiatów: świdnickiego (gm. Piaski), łączyńskiego (gm. Milejów), chełmskiego (gm. Siedliszcze i Rejowiec Fabryczny) oraz krasnostawskiego (gm. Fajslawice i Łopiennik Górny).

Mapa Nr 1. Mapa konturowa Gminy Trawniki

Źródło: Wikipedia

Teren Gminy Trawniki w ponad 80 % powierzchni stanowią użytki rolne z czego 58,59 % to grunty orne. Na terenie gminy występują zasadniczo 3 kompleksy leśne: w części północnej w okolicach miejscowości Siostrzytów, w części wschodniej wzdłuż granicy gminy na południe od miejscowości Ewopole oraz w części centralnej pomiędzy miejscowościami Pelczyn i Trawniki Kolonia.

Tabela nr 1: Bilans użytkowania terenów Gminy Trawniki

WYSZCZEGÓLNIENIE	POWIERZCHNIA [HA]	% POWIERZCHNI GMINY
użytki rolne razem	2042,1334	24,27
grunty orne	4928,9370	58,59
lasy i grunty leśne	626,1822	7,44
wody	115,4045	1,37
pozostałe grunty i nieużytki	701,0912	8,33
łącznie	8413,7483	100

Źródło: Starostwo Powiatowe w Świdniku

Gmina ma charakter rolniczy z przeważającą zabudową jednorodziną i zagrodową. Jedynie w Trawnikach zlokalizowane jest duże skupisko budynków wielorodzinnych.

Na terenie Gminy Trawniki funkcjonuje rozwinięta infrastruktura edukacyjna, kulturalna oraz społeczna, stanowiąca istotne zaplecze dla działań na rzecz dzieci, młodzieży i rodzin. W gminie działają placówki oświatowe: Zespół Placówek Oświatowych w Trawnikach, Zespół Placówek Oświatowych w Biskupicach, Szkoła Podstawowa w Oleśnikach, Szkoła Podstawowa w Dorohuczycy oraz Szkoła Podstawowa w Siostrzytowie. Do roku 2019 na terenie gminy funkcjonowały również Gimnazjum Publiczne w Trawnikach oraz Gimnazjum Publiczne w Biskupicach.

Istotną rolę w systemie edukacyjnym pełni także Zespół Szkół w Piaskach – lokalizacja w Trawnikach. W roku szkolnym 2025/2026 kształceniem w Branżowej Szkole objętych jest 10 uczniów, którzy odbywają płatne praktyki zawodowe u lokalnych pracodawców, z którymi szkoła od wielu lat współpracuje. W strukturze Zespołu Szkół funkcjonuje również Centrum Kształcenia Zawodowego, realizujące kursy doskonalenia i doksztalcania zawodowego dla uczniów szkół branżowych z terenu województwa lubelskiego. W okresie od 1 września 2025 r. do 26 czerwca 2026 r. w zajęciach Centrum przewidziano udział około 847 osób.

Od 1983 roku na terenie gminy aktywnie działa Gminny Ośrodek Kultury w Trawnikach, który prowadzi szeroką działalność w zakresie upowszechniania kultury, integracji społecznej oraz organizacji czasu wolnego mieszkańców. GOK cyklicznie organizuje wydarzenia kulturalne i integracyjne, w tym m.in. Jesienne Spotkania Teatralne, Przegląd Twórczości Artystycznej Seniorów, Gminny Konkurs Recytatorski, Festiwal Piosenki Dziecięcej i Młodzieżowej, festyny rodzinne oraz przedsięwzięcia o charakterze charytatywnym, takie jak akcja „Pomóż Dzieciom Przetrwać Zimę” czy finały *Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy*.

Gminny Ośrodek Kultury prowadzi również stałe formy działalności artystycznej i edukacyjnej, obejmujące m.in. zajęcia muzyczne, taneczne, plastyczne, teatralne, instrumentalne oraz międzypokoleniowe inicjatywy integracyjne. Ważnym elementem działalności GOK jest promocja lokalnej twórczości i rękodzieła artystycznego poprzez organizację wystaw, kiermaszów oraz warsztatów artystycznych. Na terenie gminy funkcjonują ponadto trzy biblioteki publiczne zlokalizowane w Trawnikach, Biskupicach i Oleśnikach.

Aktywność społeczną mieszkańców wzmacniają liczne organizacje i podmioty działające w środowisku lokalnym, w tym Koła Gospodyń Wiejskich, jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych, uczniowskie i ludowe kluby sportowe, Parafialny Klub Sportowy „Meandra”, Sportowy Klub Taekwon-do, stowarzyszenia lokalne oraz fundacje działające na rzecz rozwoju społeczności lokalnej.

Organizacje pozarządowe odgrywają istotną rolę w aktywizacji społecznej mieszkańców oraz budowaniu kapitału społecznego gminy. Dzięki bezpośredniemu kontaktowi ze społecznością lokalną skutecznie identyfikują potrzeby mieszkańców, inicjują działania integracyjne oraz wspierają rozwój lokalnych inicjatyw społecznych i wychowawczych.

Działalność placówek oświatowych, instytucji kultury oraz organizacji pozarządowych stanowi ważny element realizacji lokalnej polityki społecznej, w tym działań podejmowanych w ramach *Gminnego Programu Wspierania Rodziny*. Współpraca tych podmiotów sprzyja

wzmacnianiu więzi rodzinnych, rozwijaniu kompetencji społecznych dzieci i młodzieży, wspieraniu rodziców w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz budowaniu poczucia wspólnoty lokalnej. Zintegrowane działania edukacyjne, kulturalne oraz inicjatywy podejmowane przez organizacje pozarządowe umożliwiają kompleksowe odpowiadanie na potrzeby rodzin oraz zwiększają skuteczność realizowanych działań prorodzinnych.

IV. DIAGNOZA SPOŁECZNA RODZIN ZAMIESZKUJĄCYCH NA TERENIE GMINY TRAWNIKI

Zgodnie z definicją zawartą w art. 6 pkt 14 ustawy o pomocy społecznej, rodzinę stanowią „osoby spokrewnione lub niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące”. Analiza danych sprawozdawczych prowadzonych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Trawnikach wskazuje na potrzebę podejmowania systemowych działań w zakresie wsparcia rodzin zamieszkujących teren Gminy Trawniki, realizowanych na różnych płaszczyznach życia społecznego. Tabela nr 1 przedstawia liczbę mieszkańców Gminy Trawniki, natomiast Tabela nr 2 obrazuje liczbę rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2019–2025, z uwzględnieniem liczby wychowywanych dzieci.

Tabela Nr 1. Liczba ludności zamieszkałej na terenie Gminy Trawniki w latach 2019-2025

Liczba ludności zamieszkałej na terenie Gminy Trawniki w latach 2019-2025						
ROK 2019	ROK 2020	ROK 2021	ROK 2022	ROK 2023	ROK 2024	ROK 2025
8 842	8 799	8 647	8 554	8 489	8 459	8 362

Źródło: opracowanie własne

Gminę Trawniki na dzień 31 grudnia 2025 roku zamieszkiwało 8 362 mieszkańców. Ośrodek Pomocy Społecznej w Trawnikach na dzień 31 grudnia 2025 roku objął wsparciem 127 osób z 82 rodzin – dane zawarte zostały w tabeli numer 2.

Tabela Nr 2. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2019-2025

Rok	Ogółem rodzin	Liczba osób w rodzinach	Rodziny z 1 dzieckiem	Rodziny z 2 dzieci	Rodziny z 3 dzieci	Rodziny z 4 dzieci i więcej
2019	193	415	10	16	11	6
2020	190	401	12	14	6	8
2021	159	319	10	10	2	4
2022	178	380	17	17	4	5
2023	97	177	5	2	3	2
2024	86	157	7	5	2	6
2025	82	127	2	3	1	3

Źródło: opracowanie własne

Analiza liczby osób objętych wsparciem systemu pomocy społecznej w odniesieniu do ogólnej liczby mieszkańców Gminy Trawniki wskazuje, iż w 2025 roku pomocą objęto

1,52% mieszkańców gminy. Zgodnie z przepisami ustawy o pomocy społecznej, do zadań własnych gminy należy udzielanie wsparcia osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. Na przestrzeni lat zauważalny jest systematyczny spadek liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej – najwyższą liczbę rodzin objętych wsparciem odnotowano w 2019 roku, natomiast najniższą w roku 2025. Tendencja ta może świadczyć o stopniowej poprawie sytuacji życiowej mieszkańców oraz skuteczności podejmowanych działań wspierających. W 2025 roku najliczniejszą kategorię beneficjentów stanowiły rodziny z jednym oraz dwojgiem dzieci, natomiast najmniej liczną – rodziny z trojgiem i większą liczbą dzieci.

Rodziny korzystające z pomocy społecznej borykają się z różnymi problemami, które najczęściej wynikają z ubóstwa, bezrobocia, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, przemocy domowej oraz choroby alkoholowej. Poniższa Tabela Nr 3 obrazuje liczbę rodzin korzystających z pomocy społecznej z podziałem na rodzaj trudnej sytuacji życiowej.

Tabela Nr 3. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2019-2025 z podziałem na powody trudnej sytuacji życiowej.

LP.	POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	ROK						
		2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1.	Ubóstwo	176	153	127	94	88	76	72
2.	Bezrobocie	116	102	84	52	57	35	31
3.	Długotrwała lub ciężka choroba	46	37	34	17	27	23	27
4.	Niepełnosprawność	85	80	73	41	55	55	51
5.	Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	22	22	10	11	7	2	3
6.	Rodziny niepełne	15	16	6	8	4	0	2
7.	Rodziny wielodzietne	2	3	2	3	1	2	1
8.	Przemoc w rodzinie	4	0	0	1	0	0	1
9.	Alkoholizm	27	26	17	9	6	8	8

Źródło: opracowanie własne

Z danych za 2025 rok wynika, że najczęstszą przyczyną korzystania z pomocy społecznej było ubóstwo. Na drugim miejscu plasowała się niepełnosprawność, natomiast kolejne istotne przesłanki stanowiły bezrobocie oraz długotrwała lub ciężka choroba. Z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego w latach 2019 i 2020 wsparciem objęto po 22 rodziny. Od 2021 roku widoczna jest tendencja spadkowa w liczbie rodzin, w których bezradność opiekuńczo-wychowawcza stanowiła podstawę przyznania pomocy.

Analiza danych Ośrodka wskazuje ponadto, iż w wielu przypadkach w jednej rodzinie współwystępuje kilka przesłanek uzasadniających udzielenie wsparcia, co potwierdza złożony i wielowymiarowy charakter trudności, z jakimi mierzą się beneficjenci pomocy społecznej.

Powyższa diagnoza stanowi istotną podstawę do planowania dalszych działań w ramach *Gminnego Programu Wspierania Rodziny*. Konieczne jest kontynuowanie oraz wzmacnianie działań profilaktycznych, wspierających kompetencje opiekuńczo-wychowawcze rodzin, a także podejmowanie inicjatyw ukierunkowanych na przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu. Kompleksowy i skoordynowany charakter wsparcia powinien uwzględniać współpracę instytucji oraz indywidualizację pomocy adekwatnie do potrzeb rodzin.

Pracownicy socjalni w trakcie wykonywania swoich obowiązków podejmują działania mające na celu poprawę funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Realizowane jest to między innymi poprzez świadczenie pracy socjalnej oraz udzielanie informacji, wskazówek i wsparcia w zakresie rozwiązywania problemów życiowych, tak aby osoby korzystające z pomocy stopniowo nabywały umiejętności samodzielnego radzenia sobie w trudnych sytuacjach. Praca socjalna prowadzona jest zarówno w celu rozwijania lub wzmacniania aktywności i samodzielności życiowej beneficjentów, jak i zapewnienia efektywnej współpracy oraz koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokajania potrzeb członków społeczności. Dzięki temu możliwe jest kompleksowe i skoordynowane wsparcie, odpowiadające na zróżnicowane potrzeby rodzin objętych *Programem*. W oparciu o powyższą diagnozę, dalsze działania *Gminnego Programu Wspierania Rodziny* koncentrować się będą na:

1. **wzmacnianiu kompetencji rodzin** – poprzez szkolenia, doradztwo i programy edukacyjne wspierające opiekę nad dziećmi, gospodarowanie budżetem domowym oraz rozwój umiejętności społecznych;
2. **wsparciu w sytuacjach ryzyka społecznego** – szczególnie w obszarach ubóstwa, bezrobocia, niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby;
3. **współpracy międzyinstytucjonalnej** – koordynacji działań Ośrodka Pomocy Społecznej z placówkami edukacyjnymi, ochrony zdrowia, organizacjami pozarządowymi i lokalnymi inicjatywami, tak aby pomoc była spójna i wielowymiarowa;
4. **działaniach profilaktycznych i wspierających aktywność obywatelską** – w tym programach promujących samodzielność życiową, integrację społeczną oraz aktywne uczestnictwo w życiu społeczności lokalnej.

Takie podejście pozwala nie tylko reagować na istniejące trudności, ale przede wszystkim zapobiegać ich narastaniu, wspierając rozwój i samodzielność rodzin w Gminie Trawniki. Zestawienie rodzin objętych pracą socjalną w latach 2019-2025 ilustruje Tabela Nr 4.

Tabela Nr 4. Praca socjalna w Ośrodku Pomocy Społecznej w Trawnikach w latach 2019-2025

ROK	LICZBA RODZIN	LICZBA OSÓB W RODZINACH
2019	193	415
2020	190	401
2021	159	319
2022	167	366
2023	97	177

2024	86	157
2025	70	111

Źródło: opracowanie własne

Pracownicy socjalni oraz asystent rodziny realizują szereg zadań wynikających z przepisów ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, których nadrzędnym celem jest wspieranie rodziny jako naturalnego środowiska wychowawczego. Na bieżąco monitorują sytuację rodzin zamieszkujących teren Gminy Trawniki, ze szczególnym uwzględnieniem tych, w których istnieje ryzyko umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej. W sytuacjach wymagających interwencji podejmują działania mające na celu przezwyciężenie trudności oraz zapobieganie pogłębianiu się kryzysu, tak aby rodzina mogła prawidłowo realizować swoje funkcje opiekuńczo-wychowawcze. Istotną rolę w tym zakresie pełni asystent rodziny, którego praca koncentruje się na bezpośrednim i systematycznym wsparciu rodziny w jej środowisku domowym. Obejmuje ona w szczególności wzmocnienie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych, pomoc w organizacji życia codziennego, motywowanie do podejmowania aktywności społecznej i zawodowej oraz koordynowanie współpracy z instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny.

Uwzględniając powyższe doświadczenia oraz zdiagnozowane potrzeby środowiska lokalnego, dalsze działania w ramach *Gminnego Programu Wspierania Rodziny* koncentrować się będą na wczesnym identyfikowaniu rodzin przeżywających trudności, intensyfikacji pracy asystenta rodziny w przypadkach zagrożenia umieszczeniem w pieczy zastępczej i rozwijaniu działań profilaktycznych wzmocniających funkcje wychowawcze rodziny. Planowane jest także pogłębianie współpracy międzyinstytucjonalnej oraz podejmowanie inicjatyw sprzyjających integracji społecznej rodzin i budowaniu ich trwałej samodzielności.

Tak ukierunkowane działania pozwolą nie tylko reagować na pojawiające się problemy, lecz przede wszystkim przeciwdziałać ich utrwalaniu się, wzmocniając potencjał rodzin i zapewniając dzieciom właściwe warunki rozwoju w środowisku rodzinnym. Tabela Nr 5 prezentuje liczbę rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny w Gminie Trawniki w latach 2019-2025.

Tabela Nr 5. Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny w Gminie Trawniki w latach 2019-2025

ROK	LICZBA RODZIN	LICZBA DZIECI W RODZINACH
2019	11	33
2020	10	26
2021	10	27
2022	13	29
2023	14	28
2024	16	41
2025	17	44

Źródło: opracowanie własne

Z przedstawionych danych wynika, że największą liczbę rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny odnotowano w 2025 roku. Wzrost ten może świadczyć zarówno o rosnącym zapotrzebowaniu na tę formę pomocy, jak i o intensyfikacji działań podejmowanych na rzecz rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Do podstawowych zadań asystenta rodziny należy wzmocnienie poczucia sprawczości osób objętych wsparciem, budowanie ich odpowiedzialności za podejmowane decyzje oraz zwiększanie wpływu na własną sytuację życiową. Nadrzędnym celem podejmowanych działań jest wspieranie rodzin w przezwyciężaniu trudności opiekuńczo-wychowawczych w taki sposób, aby mogły one samodzielnie i prawidłowo realizować swoje funkcje. Tutejszy Ośrodek zatrudnia jednego asystenta rodziny w systemie zadaniowego czasu pracy. Liczba rodzin, z którymi asystent może jednocześnie pracować, uzależniona jest od stopnia złożoności problemów oraz zakresu realizowanych zadań, przy czym – zgodnie z obowiązującymi przepisami – nie może przekroczyć piętnastu rodzin. Wspieranie rodziny odbywa się za jej zgodą i przy aktywnym udziale jej członków, z uwzględnieniem posiadanych zasobów własnych oraz dostępnych form wsparcia finansowego i instytucjonalnego.

W sytuacjach, gdy rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować właściwej opieki nad dzieckiem, w pierwszej kolejności podejmowane są działania zmierzające do umieszczenia dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej. Umieszczenie dziecka w instytucjonalnej pieczy zastępczej następuje wyłącznie po wyczerpaniu wszystkich możliwych rodzinnych form opieki.

Umieszczenie dziecka w zastępczym środowisku opiekuńczo-wychowawczym ma charakter ostateczny i następuje jedynie wówczas, gdy inne środki nie są w stanie wyeliminować zagrożenia dobra dziecka. Jak wskazał Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 9 czerwca 1976 r., umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej jest niezbędne w sytuacji, gdy środowisko rodzinne wywiera negatywny wpływ na jego wychowanie lub gdy rodzice nie są w stanie poradzić sobie z codziennymi problemami opiekuńczo-wychowawczymi.

Orzeczenia sądu dotyczące umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej zapadają wyłącznie wówczas, gdy jest to konieczne z punktu widzenia najlepiej pojętego interesu dziecka, w szczególności w przypadkach nadużyć, zaniedbań bądź braku możliwości zapewnienia mu właściwej opieki.

Znaczenie rodzinnej pieczy zastępczej dla zapewnienia dziecku właściwych warunków rozwoju jest nie do przecenienia. Jej celem jest nie tylko zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych, zdrowotnych i edukacyjnych, lecz także wyrównywanie deficytów rozwojowych, wspieranie rozwoju emocjonalnego i społecznego oraz przygotowanie dziecka do godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia. Piecza zastępcza powinna sprzyjać budowaniu poczucia godności i wartości osobistej dziecka, a także umożliwiać podtrzymywanie bezpiecznych i społecznie akceptowanych relacji z rodziną oraz rówieśnikami.

Z uwagi na kluczową rolę rodziny w procesie wychowania i rozwoju dziecka, niezbędne jest stałe doskonalenie systemu wsparcia oraz pogłębianie współpracy pomiędzy wszystkimi

podmiotami działającymi na rzecz dziecka i rodziny. Priorytetem pozostaje tworzenie warunków do skutecznej pracy z rodziną biologiczną, a także rozwijanie kompleksowych mechanizmów wsparcia rodzin zastępczych, tak aby zapewnić dzieciom stabilne i bezpieczne środowisko wychowawcze.

Rodziny zastępcze zapewniają dzieciom całodobową opiekę i wychowanie, jednak pobyt w nich jest jedynie tymczasowy. Tabela Nr 6 przedstawia liczbę rodzin zastępczych w Gminie Trawniki w latach 2019-2025.

Tabela Nr 6. Liczba rodzin zastępczych w Gminie Trawniki w latach 2019-2025

ROK	LICZBA RODZIN
2019	8
2020	8
2021	8
2022	9
2023	14
2024	13
2025	12

Źródło: opracowanie własne

Z przedstawionych danych wynika, że w latach 2019–2021 liczba rodzin zastępczych utrzymywała się na stabilnym poziomie, natomiast w latach kolejnych odnotowano jej wzrost. Rodzina zastępcza stanowi formę wsparcia zarówno dla dziecka, jak i jego rodziców biologicznych. Daje ona dziecku bezpieczne środowisko wychowawcze, a jednocześnie stwarza rodzinie naturalnej możliwość podjęcia działań naprawczych i reintegracyjnych. Czasowe powierzenie dziecka opiece zastępczej pozwala na rozwiązanie sytuacji kryzysowych, uporządkowanie spraw trudnych i konfliktowych oraz lepsze zrozumienie przyczyn problemów występujących w rodzinie.

Istotą pieczy zastępczej jest nie tylko zapewnienie dziecku właściwych warunków opieki i wychowania, lecz także wzmocnienie rodziny biologicznej i dążenie – w miarę możliwości – do powrotu dziecka do jej środowiska. Gmina Trawniki, realizując ustawowe zadania, współfinansuje koszty związane z pobytem dzieci w pieczy zastępczej, co stanowi element odpowiedzialności samorządu za zapewnienie dzieciom odpowiednich warunków rozwoju oraz wsparcia rodzin przeżywających trudności.

W przypadku wystąpienia w rodzinie problemów związanych z przemocą fizyczną i/lub psychiczną wszczynana jest procedura „*Niebieskie Karty*”. Procedura ta stanowi skoordynowany system działań podejmowanych na rzecz osób doznających przemocy domowej i ma na celu zapewnienie im bezpieczeństwa oraz kompleksowego wsparcia. Obejmuje ona nie tylko działania bezpośrednio związane z zatrzymaniem przemocy, lecz również pomoc w uniezależnieniu się od sprawcy w sferze materialnej, zawodowej czy mieszkaniowej, a także zapewnienie wsparcia psychologicznego, prawnego i socjalnego. Procedura

zakłada monitoring sytuacji rodziny oraz podejmowanie przez specjalistów działań ukierunkowanych na zmianę zachowania osoby stosującej przemoc, w tym uświadamianie jej konsekwencji prawnych i społecznych takich działań. W tabeli nr 7 przedstawiono liczbę rodzin w Gminie Trawniki, w których wszczęto procedurę „Niebieskie Karty” w latach od 2019 do 2025.

Tabela Nr 7. Liczba rodzin w Gminie Trawniki, w których wszczęto procedurą „Niebieskie Karty” w latach 2019-2025

LICZBA RODZIN W GMINIE TRAWNIKI, W KTÓRYCH WSZCZĘTO PROCEDURĘ NIEBIESKIE KARTY W LATACH 2019-2025							
ROK	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
LICZBA RODZIN	39	28	31	39	39	23	29

Źródło: opracowanie własne

Z danych przedstawionych w powyższej tabeli wynika, że najmniejszą liczbę wszczętych procedur „Niebieskie Karty” odnotowano w 2024 roku, natomiast w latach 2022–2023 widoczny był wyraźny wzrost w stosunku do lat 2020–2021.

Podejmując interwencję w rodzinie, w której występuje przemoc, nadrzędnym celem jest zapewnienie bezpieczeństwa i ochrony osobom szczególnie narażonym, w tym dzieciom, kobietom oraz osobom starszym. Wszczęcie procedury najczęściej następuje w wyniku interwencji domowych Policji, zgłoszeń do pracownika socjalnego lub w trakcie przeprowadzania wywiadu środowiskowego.

Zakończenie procedury – zgodnie z obowiązującymi przepisami – następuje w przypadku ustania przemocy, zrealizowania indywidualnego planu pomocy bądź uznania przez grupę diagnostyczno-pomocową braku zasadności dalszego prowadzenia działań.

Przeprowadzona analiza sytuacji dziecka i rodziny na terenie Gminy Trawniki wskazuje, że pomimo widocznych pozytywnych tendencji – takich jak spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej, czy zmniejszenie liczby rodzin wymagających wsparcia w niektórych obszarach – nadal występują złożone problemy społeczne wymagające systematycznych i skoordynowanych działań.

Do najistotniejszych wyzwań należą trudności opiekuńczo-wychowawcze, ubóstwo, niepełnosprawność, długotrwała choroba, a także zjawisko przemocy domowej. Dane wskazują również na potrzebę dalszego wzmocnienia roli asystenta rodziny, współpracy z powiatem w zakresie pieczy zastępczej oraz intensyfikacji działań profilaktycznych i wspierających.

Zdiagnozowane potrzeby potwierdzają zasadność kontynuowania i rozwijania lokalnego systemu wsparcia dziecka i rodziny, opartego na współpracy międzyinstytucjonalnej, wczesnej identyfikacji zagrożeń oraz indywidualizacji form pomocy. Podejmowane działania powinny nie tylko reagować na pojawiające się trudności, lecz przede wszystkim zapobiegać ich utrwalaniu się i pogłębianiu, wzmacniając potencjał rodzin oraz ich zdolność do samodzielnego i prawidłowego funkcjonowania.

Realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Trawniki na lata 2026-2028 stanowi zatem istotne narzędzie planowania i koordynowania działań na rzecz dzieci i rodzin, ukierunkowane na zapewnienie im bezpieczeństwa, stabilności oraz warunków sprzyjających harmonijnemu rozwojowi.

V. ORGANIZACJA WSPIERANIA RODZINY

Obowiązek wspierania rodziny oraz organizacji systemu pieczy zastępczej, w zakresie określonym przepisami prawa, spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz organach administracji rządowej. Ustawa określa podział kompetencji, zadań i działań pomiędzy poszczególne szczeble samorządu, co zostało przedstawione w Tabeli Nr 8.

Tabela Nr 8. Podział kompetencji jednostek samorządu terytorialnego gminy i powiatu

GMINA	POWIAT
<ul style="list-style-type: none"> ✓ profilaktyka i wspieranie rodzin tu: prowadzenie działań profilaktycznych poprzez współpracę z instytucjami, organizacjami i podmiotami działającymi na rzecz dziecka i rodziny (szkoły, przedszkola, organizacje pozarządowe, parafie, placówki kultury itp.); wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych; tworzenie i prowadzenie placówek wsparcia dziennego (świetlice, kluby, ogniska wychowawcze), w których dzieci mogą otrzymać opiekę, wsparcie edukacyjne i emocjonalne; organizowanie rodzin wspierających, które pomagają rodzinom w codziennym funkcjonowaniu, wychowaniu dzieci i integracji społecznej; podejmowanie działań na rzecz integracji rodzin z lokalnym środowiskiem; ✓ praca z rodziną: prowadzenie pracy z rodziną w szczególności w formie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego, terapii rodzinnej i mediacji, usług dla rodzin z dziećmi – w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych, pomocy prawnej – zwłaszcza w zakresie prawa rodzinnego, organizowania spotkań dla rodzin (grupy wsparcia, grupy samopomocowe), mających na celu wymianę doświadczeń i przeciwdziałanie izolacji; zapewnienie asystenta rodziny, który wspiera rodzinę w przewyżczeniu trudności, koordynuje pomoc instytucjonalną i towarzyszy rodzinie w procesie wychodzenia z kryzysu; opracowywanie i realizacja planów pracy z rodziną – we współpracy z asystentem, pracownikiem socjalnym oraz innymi instytucjami; monitorowanie sytuacji dziecka i rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych; ✓ koordynacja i współpraca lokalna: współpraca z powiatem, sądem rodzinnym, szkołami, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami działającymi na rzecz dziecka i rodziny; prowadzenie analiz i diagnoz sytuacji rodzin w gminie w celu planowania skutecznych działań pomocowych; tworzenie i realizacja gminnego programu wspierania rodziny; współorganizowanie kampanii społecznych i programów profilaktycznych dotyczących odpowiedzialnego rodzicielstwa, przeciwdziałania przemocy w rodzinie i uzależnieniom; udzielanie pomocy materialnej i niematerialnej rodzinom w trudnej sytuacji życiowej (np. w ramach pomocy społecznej, dodatków mieszkaniowych, stypendiów szkolnych itp.); ✓ wsparcie w ramach systemu pieczy zastępczej: współpraca z organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej (na szczeblu powiatu) 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ organizowanie i rozwój systemu pieczy zastępczej – zarówno rodzinnej jak i instytucjonalnej, w tym zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc w pieczy; ✓ prowadzenie i nadzór nad rodzinną i instytucjonalną pieczą zastępczą – w tym: rodzinami zastępczymi, rodzinnymi domami dziecka oraz placówkami opiekuńczo-wychowawczymi; ✓ powoływanie oraz finansowanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej; ✓ wsparcie rodzin biologicznych poprzez: współpracę z gminami w zakresie diagnozowania sytuacji rodzin zagrożonych kryzysem i podejmowania działań profilaktycznych; organizowanie i finansowanie specjalistycznego poradnictwa rodzinnego, psychologicznego i pedagogicznego, w tym terapii rodzinnej i mediacji; kierowanie rodzin do placówek wsparcia specjalistycznego, np. ośrodków interwencji kryzysowej, ośrodków adopcyjno-opiekuńczych czy poradni psychologiczno-pedagogicznych; udzielanie pomocy rodzinom w sytuacjach kryzysowych – szczególnie, gdy zagrożone jest dobro dziecka (np. przemoc, uzależnienia, kryzysy wychowawcze); współpraca z sądami rodzinnymi i kuratorami w zakresie opracowywania planów pracy z rodziną i monitorowania sytuacji dzieci; promowanie i wspieranie działań profilaktycznych wśród rodzin – np. kampanie społeczne, warsztaty dla rodziców, programy edukacyjne; zapewnienie rodzinom dostępu do pomocy prawnej i informacji o możliwościach wsparcia instytucjonalnego; ✓ zapewnienie pomocy osobom usamodzielnianym po opuszczeniu pieczy zastępczej; ✓ prowadzenie poradnictwa, terapii i wsparcia psychologicznego dla dzieci i rodzin objętych pieczą zastępczą; ✓ organizowanie szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze oraz dla osób już pełniących tę funkcję; <ul style="list-style-type: none"> ✓ prowadzenie rejestru rodzin zastępczych i kandydatów na rodziny zastępcze; ✓ zapewnienie warunków do kontaktu dzieci z rodzicami biologicznymi;

<p>w zakresie monitorowania sytuacji dzieci umieszczonych w pieczy; przekazywanie niezbędnych informacji dotyczących sytuacji rodzin biologicznych dzieci przebywających w pieczy; podejmowanie działań umożliwiających powrót dziecka do rodziny biologicznej, jeśli jest to zgodne z jego dobrem; wspieranie procesu reintegracji rodzin, w tym udział w opracowaniu planów pomocy dziecku i rodzinie;</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ organizowanie szkoleń; ✓ promowanie idei rodzin wspierających w środowisku lokalnym; ✓ tworzenie warunków do działania rodzin wspierających – tu: udzielanie pomocy rodzinom przeżywającym trudności w opiece i wychowaniu dzieci; wspieranie w rozwijanie umiejętności wychowawczych; pomoc w integracji rodziny z lokalną społecznością; współpraca z asystentem rodziny oraz pracownikiem socjalnym; wspieranie rodziny w sytuacjach kryzysowych; kształtowanie postaw odpowiedzialności i samodzielności rodziny wspieranej; udział w działaniach edukacyjnych i integracyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ koordynacja współpracy między instytucjami; ✓ monitorowanie i ocena jakości funkcjonowania pieczy zastępczej na terenie powiatu; ✓ promowanie idei rodzicielstwa zastępczego i wspieranie inicjatyw lokalnych w tym obszarze; ✓ zapewnienie finansowania świadczeń pieniężnych dla rodzin zastępczych i prowadzenie rodzinnych domów dziecka, a także pokrycie kosztów utrzymania dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.
---	--

Źródło: opracowanie własne

Zgodnie z przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, gmina realizuje zadania z zakresu wspierania rodziny o charakterze profilaktycznym, pomocowym i środowiskowym. Ich nadrzędnym celem jest zapobieganie sytuacjom kryzysowym w rodzinach, wzmacnianie funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz tworzenie warunków umożliwiających dzieciom wychowywanie się w środowisku rodzinnym.

Zadania powiatu w obszarze wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej koncentrują się nie tylko na zapewnieniu opieki zastępczej dzieciom pozbawionym możliwości wychowywania się w rodzinie biologicznej, lecz również na prowadzeniu działań profilaktycznych, specjalistycznych i terapeutycznych, ukierunkowanych na przywrócenie rodzinom zdolności do prawidłowego funkcjonowania. We współpracy z gminami, instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi powiat współtworzy spójny system wsparcia dziecka i rodziny, realizując zasadę pomocniczości oraz zapewniając ciągłość opieki.

Stosowanie przepisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej powinno odbywać się z poszanowaniem podmiotowości dziecka i rodziny oraz z uwzględnieniem praw dziecka, w szczególności prawa do: (1) wychowania w rodzinie, a w razie konieczności wychowywania poza rodziną – do opieki i wychowania w rodzinnych formach pieczy zastępczej, zgodnie z jego dobrem; (2) powrotu do rodziny; (3) utrzymywania osobistych kontaktów z rodzicami, z wyjątkiem przypadków, w których sąd postanowi inaczej; (4) stabilnego środowiska wychowawczego; (5) kształcenia, rozwoju uzdolnień, zainteresowań i przekonań oraz do zabawy i wypoczynku; (6) pomocy w przygotowaniu do samodzielnego życia; (7) ochrony przed bezprawną ingerencją w jego życie; (8) informacji i wyrażania opinii w sprawach, które go dotyczą, stosownie do wieku i stopnia dojrzałości; (9) ochrony przed poniżającym traktowaniem i karaniem; (10) poszanowania tożsamości religijnej i kulturowej; (11) dostępu do informacji dotyczących jego pochodzenia.

Gmina pełni kluczową rolę w zakresie profilaktyki rodzinnej oraz bezpośredniego wsparcia rodzin naturalnych. Jako najbliższy mieszkańcom szczebel samorządu terytorialnego umożliwia wczesne rozpoznawanie trudności wychowawczych i życiowych oraz podejmowanie adekwatnych działań wspierających.

Realizacja zadań w obszarze wspierania rodziny stanowi istotny element lokalnej polityki społecznej, opartej na zasadzie pomocniczości, współpracy międzyinstytucjonalnej oraz integracji środowiska lokalnego. Działania te tworzą fundament systemu wsparcia, którego celem jest wzmacnianie potencjału rodzin i zapewnienie dzieciom bezpiecznych oraz sprzyjających rozwojowi warunków wychowawczych.

VI. CELE GŁÓWNE I CELE SZCZEGÓŁOWE PROGRAMU

Celem głównym *Programu* jest: **Rozwijanie i wzmacnianie lokalnego systemu wsparcia rodzin w Gminie Trawniki, sprzyjającego ich prawidłowemu funkcjonowaniu, ze szczególnym uwzględnieniem rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.**

Cele szczegółowe Programu: (1) **prowadzenie działań profilaktycznych** sprzyjających umacnianiu więzi rodzinnych oraz zapobieganiu sytuacjom kryzysowym; (2) **wspieranie rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze**, w szczególności poprzez pracę socjalną, asystenturę rodziny oraz poradnictwo specjalistyczne; (3) **zapewnienie rodzinom bezpieczeństwa socjalnego i stabilizacji bytowej**, adekwatnie do zdiagnozowanych potrzeb; (4) **podnoszenie jakości i efektywności usług na rzecz wspierania rodziny**, w tym rozwijanie kompetencji kadry oraz wzmacnianie współpracy międzyinstytucjonalnej; (5) **tworzenie i rozwój systemu opieki nad dzieckiem**, obejmującego w szczególności: zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności wsparcia asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa, organizowanie szkoleń oraz tworzenie warunków do funkcjonowania rodzin wspierających, prowadzenie i rozwijanie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci; (6) **zapewnienie wsparcia dzieciom czasowo pozbawionym opieki rodziny biologicznej, w tym finansowanie pobytu w pieczy zastępczej** oraz wspieranie rodzin biologicznych poprzez poradnictwo, asystenturę rodziny i działania wzmacniające więzi rodzinne, przygotowujące rodzinę do ponownego sprawowania opieki nad dzieckiem.

Realizacja wskazanych celów ma charakter kompleksowy i długofalowy. Stanowią one odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby rodzin zamieszkujących teren Gminy Trawniki oraz na wyzwania wynikające ze zmieniającej się sytuacji społecznej. Przyjęte kierunki działań koncentrują się zarówno na profilaktyce i wczesnym reagowaniu na pojawiające się trudności, jak i na zapewnieniu adekwatnego wsparcia rodzinom wymagającym intensywnej pomocy.

Program zakłada równoważne traktowanie działań ukierunkowanych na wzmacnianie potencjału rodzin, podnoszenie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych oraz zapewnienie

dzieciom bezpiecznych warunków rozwoju. Szczególne znaczenie przypisuje się współpracy międzyinstytucjonalnej, koordynacji działań oraz efektywnemu wykorzystaniu lokalnych zasobów.

Osiągnięcie wyznaczonych celów przyczyni się do budowania spójnego systemu wsparcia dziecka i rodziny w Gminie Trawniki, opartego na zasadzie pomocniczości, poszanowaniu podmiotowości rodziny oraz nadrzędności dobra dziecka.

VII. ADRESACI PROGRAMU

Odbiorcami *Gminnego Programu Wspierania Rodziny* są rodziny z dziećmi zamieszkujące teren Gminy Trawniki, w szczególności rodziny przeżywające trudności w sferze opiekuńczo-wychowawczej oraz rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym.

Program kierowany jest również do przedstawicieli instytucji i służb realizujących zadania na rzecz dziecka i rodziny, w tym podmiotów zaangażowanych w wykonywanie zadań wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

W systemie opieki nad dzieckiem i rodziną kluczowe jest założenie, że naturalnym i podstawowym środowiskiem wychowania dziecka jest rodzina. Podejmowane działania powinny zatem koncentrować się na jej wzmacnianiu, wspieraniu oraz tworzeniu warunków do prawidłowego wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Organizacja pracy na rzecz rodziny wymaga ścisłej współpracy pomiędzy jednostkami pomocy społecznej, a instytucjami działającymi w obszarze oświaty, kultury, organizacji czasu wolnego, profilaktyki społecznej, ochrony zdrowia, rehabilitacji oraz innymi podmiotami realizującymi zadania z zakresu wsparcia społecznego. Tylko skoordynowane i komplementarne działania pozwalają na skuteczne reagowanie na złożone potrzeby rodzin.

Praca socjalna jako jedno z podstawowych narzędzi wsparcia, opiera się na zasadzie elastyczności i indywidualizacji oddziaływań. Wymaga ona od specjalistów podejścia wykraczającego poza schematy instytucjonalne oraz uwzględniania naturalnych powiązań środowiskowych rodziny. Trudności doświadczane przez poszczególnych członków rodziny oddziałują bowiem na funkcjonowanie całego systemu rodzinnego, dlatego wsparcie powinno mieć charakter całościowy i zintegrowany.

Rodzina, mimo dynamicznych przemian społecznych i kulturowych, pozostaje podstawowym elementem struktury społecznej. Zachodzące zmiany wpływają na zakres i hierarchię pełnionych przez nią funkcji, jednak jej rola w procesie wychowania i socjalizacji dzieci pozostaje niezastąpiona. Z tego względu pomoc rodzinie powinna wykraczać poza wsparcie o charakterze wyłącznie socjalnym i obejmować działania wzmacniające jej potencjał wychowawczy, emocjonalny i społeczny.

Realizacja *Programu* opiera się na zasadzie współdziałania i partnerstwa lokalnego. Zakłada współpracę z instytucjami publicznymi, samorządowymi, placówkami oświatowymi, podmiotami ochrony zdrowia, organizacjami pozarządowymi oraz innymi jednostkami działającymi na rzecz dziecka i rodziny. Wspólnie podejmowane działania sprzyjać będą

tworzeniu spójnego systemu wsparcia, umożliwią wymianę doświadczeń i dobrych praktyk oraz przyczynią się do budowania skutecznych mechanizmów pomocy rodzinie.

VIII. PODMIOTY DZIAŁAJĄCE NA TERENIE GMINY TRAWNIKI NA RZECZ DZIECKA I RODZINY – REALIZATORZY PROGRAMU

Podmiotami działającymi na terenie Gminy Trawniki na rzecz dziecka i rodziny, a jednocześnie realizatorami zadań przewidzianych w niniejszym *Programie*, są w szczególności: (1) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych; (2) Punkt Konsultacyjny dla Rodzin z Problemem Alkoholowym i Ofiar Przemocy w Rodzinie, działający przy Ośrodku Pomocy Społecznej w Trawnikach; (3) Pełnomocnik Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii; (4) Pełnomocnik Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych; (5) Zespół Interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania przemocy domowej; (6) Ośrodek Pomocy Społecznej w Trawnikach; (7) Szkoły Podstawowe i Zespoły Szkół funkcjonujące na terenie Gminy; (8) Przedszkola funkcjonujące w Gminie; (9) Gminny Ośrodek Kultury; (10) Stowarzyszenia i Kluby Sportowe działające na terenie Gminy Trawniki; (11) Komisariat Policji w Piaskach; (12) Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Trawnikach oraz SALUS Praktyka Lekarza Rodzinnego w Biskupicach; (13) Kościoły i związki wyznaniowe; (14) Lokalni liderzy; (15) Społeczność lokalna.

Realizacja *Programu* opiera się na współpracy i wzajemnym uzupełnianiu się kompetencji wskazanych podmiotów. Każdy z nich pełni istotną rolę w lokalnym systemie wsparcia – od działań profilaktycznych i edukacyjnych, poprzez interwencyjne, aż po specjalistyczną pomoc i wsparcie środowiskowe.

Skuteczność podejmowanych działań uzależniona jest od sprawnej wymiany informacji, koordynacji inicjatyw oraz budowania trwałego partnerstwa na rzecz dziecka i rodziny. Zintegrowane podejście do rozwiązywania problemów społecznych sprzyja nie tylko efektywnemu reagowaniu na sytuacje kryzysowe, lecz także wzmacnianiu potencjału rodzin oraz całej społeczności lokalnej.

Tworzenie spójnego, współpracującego systemu instytucji i środowisk działających na rzecz rodziny stanowi fundament realizacji *Gminnego Programu Wspierania Rodziny* oraz wyraz odpowiedzialności samorządu za dobro dziecka i stabilność życia rodzinnego w Gminie Trawniki.

IX. PRZEWIDYWANE REZULTATY PROGRAMU

Realizacja *Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2026–2028 dla Gminy Trawniki* ma na celu wsparcie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz uświadomienie im, że sytuacje kryzysowe mogą mieć charakter przejściowy, a odpowiednio udzielona pomoc umożliwia odzyskanie stabilności życiowej i prawidłowego funkcjonowania rodziny.

W wyniku realizacji zaplanowanych działań przewiduje się osiągnięcie następujących rezultatów:

- poprawę sytuacji dzieci i rodzin objętych wsparciem;
- wzmocnienie lub przywrócenie poczucia bezpieczeństwa socjalnego rodzin;
- ograniczenie zjawisk związanych z niedostosowaniem społecznym dzieci i młodzieży;
- minimalizowanie negatywnych zachowań oraz sytuacji kryzysowych w rodzinach;
- stworzenie i rozwój skutecznego systemu wsparcia dziecka i rodziny w środowisku lokalnym;
- wzrost świadomości społecznej w zakresie prawidłowego funkcjonowania rodziny oraz budowania właściwych relacji rodzinnych;
- zwiększenie możliwości powrotu dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej do rodzin naturalnych poprzez odbudowę ich prawidłowych funkcji opiekuńczo-wychowawczych;
- rozwój efektywnej współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami realizującymi zadania w obszarze wspierania rodziny.

Osiągnięcie wskazanych rezultatów przyczyni się do wzmocnienia potencjału rodzin zamieszkujących Gminę Trawniki, ograniczenia konieczności ingerencji instytucjonalnej oraz budowania spójnego systemu wsparcia sprzyjającego prawidłowemu rozwojowi dzieci i stabilności życia rodzinnego.

X. MONITORING PROGRAMU

Monitoring realizacji *Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2026–2028 dla Gminy Trawniki* będzie polegał na systematycznym gromadzeniu, analizowaniu oraz ocenie danych dotyczących realizowanych działań i osiągniętych efektów.

Koordynatorem procesu monitorowania *Programu* będzie Ośrodek Pomocy Społecznej w Trawnikach jako instytucja wiodąca w zakresie wspierania rodziny na terenie gminy. Monitoring prowadzony będzie w oparciu o dane własne Ośrodka Pomocy Społecznej oraz informacje przekazywane przez instytucje i podmioty współuczestniczące w realizacji *Programu*.

Zakres monitoringu obejmować będzie w szczególności analizę stopnia realizacji zaplanowanych działań, skuteczności podejmowanych form wsparcia oraz identyfikację pojawiających się potrzeb i problemów społecznych.

Rezultatem prowadzonego monitoringu będą coroczne sprawozdania z realizacji *Programu*, sporządzane zgodnie z art. 179 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Prowadzony monitoring umożliwi bieżącą ocenę efektywności działań oraz wprowadzanie ewentualnych modyfikacji odpowiadających aktualnym potrzebom rodzin i społeczności lokalnej.

XI. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Finansowanie *Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Trawniki na lata 2026–2028* realizowane będzie w szczególności ze środków budżetu Gminy Trawniki, a także z dotacji celowych oraz środków pozabudżetowych pozyskiwanych z innych dostępnych źródeł krajowych i zewnętrznych.

Środki finansowe przeznaczone na realizację poszczególnych działań *Programu* będą planowane i zabezpieczane corocznie w budżecie gminy oraz ujmowane w rocznych planach finansowych jednostek realizujących zadania w zakresie wspierania rodziny.

Zapewnienie stabilnych źródeł finansowania stanowi warunek skutecznej i ciągłej realizacji działań *Programu*, umożliwiając podejmowanie kompleksowych inicjatyw na rzecz wzmocnienia rodzin oraz poprawy jakości życia dzieci i mieszkańców Gminy Trawniki.

XII. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) jest jednym z podstawowych narzędzi diagnozy strategicznej, umożliwiającym kompleksową ocenę zarówno wewnętrznych czynników sprzyjających i ograniczających realizację celów, jak i zewnętrznych szans i zagrożeń wynikających z otoczenia. W przypadku *Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Trawniki na lata 2026–2028* analiza SWOT pełni rolę istotnego narzędzia planistycznego, pozwalającego lepiej dostosować działania programowe do realnych potrzeb mieszkańców oraz warunków funkcjonowania gminy.

Celem przeprowadzenia analizy jest: (1) identyfikacja **mocnych stron**, które należy wzmocnić w procesie realizacji *Programu*; (2) wskazanie **słabych stron**, wymagających poprawy lub zmiany w podejściu; (3) rozpoznanie **szans**, które gmina może wykorzystać, by skuteczniej wspierać rodziny; (4) określenie **zagrożeń** oraz przygotowanie odpowiednich kierunków działań wspierających.

Analiza SWOT stanowi fundament do tworzenia działań strategicznych, umożliwiając gminie efektywne planowanie wsparcia rodzin w sposób zrównoważony, zgodny z potrzebami społeczności lokalnej oraz obowiązującymi przepisami prawa. Wyniki analizy pozwalają także na lepsze wykorzystanie zasobów, rozwijanie dobrych praktyk oraz minimalizowanie ryzyka w realizacji *Programu* w perspektywie najbliższych trzech lat. Mocne i słabe strony tego systemu oraz szanse i zagrożenia przedstawiają kolejno Tabela Nr 9 i Tabela Nr 10.

Tabela Nr 9. Mocne i słabe strony

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ✓ istnienie gminnego programu wspierania rodziny oraz strategii rozwiązywania problemów społecznych; ✓ współpraca różnych instytucji – OPS, szkoły, przedszkola, policja, kuratorzy, organizacje pozarządowe, parafie; <ul style="list-style-type: none"> ✓ doświadczenie gminy w realizacji projektów społecznych i profilaktycznych; ✓ dobre rozpoznanie potrzeb lokalnych rodzin; ✓ zatrudnienie asystenta rodziny posiadającego kwalifikacje i doświadczenie; ✓ zaangażowana kadra OPS oraz pracownicy socjalni znający lokalne środowisko; ✓ dostęp do specjalistów (psycholog, pedagog, mediator) – własnych lub współpracujących z gminą; ✓ realizacja szkoleń i podnoszenie kwalifikacji personelu; <ul style="list-style-type: none"> ✓ dobra znajomość środowiska rodzinnego i szybka reakcja na pojawiające się problemy; ✓ skuteczne działania profilaktyczne i wychowawcze w szkołach i placówkach edukacyjnych; ✓ rozwinięta współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz dziecka i rodziny; ✓ organizowanie wydarzeń i inicjatyw integrujących społeczność lokalną (festyny, dni rodziny, warsztaty dla rodziców); <ul style="list-style-type: none"> ✓ pozytywny wizerunek gminy jako podmiotu dbającego o rodziny; ✓ prowadzenie indywidualnej pracy z rodziną przez asystenta i pracowników socjalnych; ✓ opracowywanie planów pracy z rodziną oraz monitorowanie ich realizacji; ✓ efektywne wykorzystanie instrumentów pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych w profilaktyce kryzysów rodzinnych; ✓ skuteczne działania reintegracyjne z rodzinami dzieci powracających z pieczy zastępczej; ✓ dobrze rozwinięta współpraca międzyinstytucjonalna w zakresie ochrony praw dziecka i pomocy rodzinie; <ul style="list-style-type: none"> ✓ aktywność lokalnych liderów, nauczycieli, pedagogów i organizacji społecznych; ✓ istnienie zespołu interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy domowej; ✓ otwartość gminy na współpracę z powiatem i instytucjami pieczy zastępczej; ✓ dostępność pomocy prawnej, psychologicznej i pedagogicznej dla rodzin w trudnej sytuacji. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ niewystarczające środki finansowe w budżecie gminy na działania wspierające rodzinę; ✓ ograniczone możliwości finansowania dodatkowych form wsparcia (np. terapii, zajęć specjalistycznych, szkoleń dla rodziców). ✓ niewystarczająca liczba miejsc do prowadzenia zajęć warsztatowych, grup wsparcia czy spotkań rodzinnych; ✓ ograniczony dostęp do usług specjalistycznych (psychologicznych, pedagogicznych, prawnych); ✓ niewystarczające zaangażowanie rodzin we współpracę z instytucjami pomocy społecznej; <ul style="list-style-type: none"> ✓ niska świadomość społeczna w zakresie roli profilaktyki i odpowiedzialności rodzicielskiej; ✓ brak chętnych rodzin do pełnienia funkcji rodzin wspierających; ✓ trudności w budowaniu zaufania między rodziną a instytucjami pomocowymi; ✓ postawy roszczeniowe wśród części beneficjentów pomocy społecznej; ✓ słaby przepływ informacji pomiędzy instytucjami pracującymi z rodziną; ✓ brak systemowego podejścia do koordynacji działań; ✓ zbyt mała liczba wspólnych inicjatyw integrujących różne podmioty działające na rzecz rodzin; ✓ brak systemowych działań ukierunkowanych na wczesne wykrywanie problemów rodzinnych; ✓ niewystarczająca liczba warsztatów, szkoleń i spotkań wspierających kompetencje rodzicielskie; ✓ problemy w skutecznym wspieraniu rodzin, z których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej; ✓ brak dostatecznych narzędzi i programów pomagających rodzinom wrócić do samodzielnego funkcjonowania; <ul style="list-style-type: none"> ✓ niewystarczające wsparcie po powrocie dziecka do rodziny biologicznej; ✓ niska skuteczność długofalowej pracy socjalnej z rodziną dysfunkcyjną; ✓ czasochłonne procedury związane z dokumentacją; ✓ brak spójnych narzędzi do monitorowania efektów pracy z rodziną; ✓ trudności w ewaluacji skuteczności podejmowanych działań; <ul style="list-style-type: none"> ✓ zbyt mała elastyczność w dostosowywaniu form wsparcia do indywidualnych potrzeb rodzin.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela Nr 10: Szanse i zagrożenia

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ✓ możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych – funduszy krajowych, unijnych i rządowych; ✓ rozwój partnerstw publiczno-społecznych i współpracy z organizacjami pozarządowymi; <ul style="list-style-type: none"> ✓ wprowadzenie nowych rozwiązań legislacyjnych wspierających rodziny i dzieci; ✓ możliwość realizacji projektów pilotażowych lub innowacyjnych w zakresie pracy z rodziną; ✓ rozwój współpracy między instytucjami lokalnymi – szkołami, przedszkolami, OPS, policją, sądem rodzinnym, NGO-sami i Parafiami; ✓ możliwość tworzenia lokalnych koalicji na rzecz rodziny oraz Zespołów Interdyscyplinarnych; ✓ wzrost świadomości społecznej w zakresie roli rodziny i znaczenia profilaktyki; 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ brak stabilnych źródeł finansowania programów wspierania rodziny – uzależnienie od dotacji celowych i projektów czasowych; ✓ brak wystarczającej liczby specjalistów (psychologów, terapeutów, mediatorów) na poziomie gminy; ✓ niedostateczna infrastruktura – brak placówek wsparcia dziennego lub ich ograniczona dostępność na terenach wiejskich; <ul style="list-style-type: none"> ✓ mała aktywność środowiska lokalnego w zakresie wspierania rodzin (brak rodzin wspierających, ograniczona rola NGO-sów); ✓ zbyt późna identyfikacja rodzin w kryzysie – działania podejmowane dopiero w sytuacjach poważnych zaniechań;

<ul style="list-style-type: none"> ✓ większe zaangażowanie społeczności lokalnej w działania pomocowe; ✓ dostęp do szkoleń i kursów dla pracowników socjalnych, asystenta rodzinnych, pedagogów i psychologów; ✓ możliwość korzystania z dobrych praktyk innych gmin i ośrodków; ✓ rozwój nowoczesnych metod pracy z rodziną (mediacje rodzinne, coaching rodzicielski, praca środowiskowa); ✓ wdrażanie systemów informatycznych usprawniających pracę i monitoring rodzin; ✓ rozwój i upowszechnianie programów profilaktycznych w szkołach i instytucjach lokalnych; ✓ promocja rodzicielstwa zastępczego i rodzin wspierających w środowisku lokalnym; ✓ możliwość włączenia rodzin w działania kulturalne, sportowe i edukacyjne – integracja poprzez aktywność społeczną; ✓ wzrost znaczenia edukacji obywatelskiej i rodzinnej – większe zrozumienie roli rodziny w społeczności lokalnej; ✓ zmiany w strukturze społecznej mogą sprzyjać większemu zaangażowaniu rodzin wielopokoleniowych; ✓ rosnące zainteresowanie społeczeństwa tematyką zdrowia psychicznego i wychowania dzieci – otwartość na wsparcie i konsultacje; ✓ rozwój technologii umożliwiający zdalne formy wsparcia (np. e-porady, spotkania online, grupy wsparcia w sieci). 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ nasilające się problemy społeczne: ubóstwo, bezrobocie, uzależnienia, przemoc domowa – zwiększające liczbę rodzin potrzebujących wsparcia; ✓ postępująca dezintegracja więzi rodzinnych i sąsiedzkich, osłabienie poczucia wspólnoty lokalnej; ✓ niski poziom kompetencji wychowawczych rodziców, co utrudnia skuteczność działań asystenta rodziny; ✓ brak trwałych efektów pracy z rodziną – nawracające kryzysy po zakończeniu wsparcia; ✓ długi czas postępowań sądowych i brak bieżącej wymiany informacji między sądem a gminą;
---	---

Źródło: Opracowanie własne

Analiza SWOT dla *Gminnego Programu Wspierania Rodziny* wskazuje, że Gmina dysponuje istotnymi zasobami i potencjałem umożliwiającym skuteczną realizację celów *Programu*. Mocne strony, takie jak doświadczenie kadry, funkcjonujące formy wsparcia oraz współpraca z partnerami lokalnymi, stanowią solidną podstawę podejmowanych działań.

Jednocześnie zidentyfikowane słabe strony, w tym ograniczenia finansowe oraz bariery proceduralne, wymagają systematycznego doskonalenia podejmowanych rozwiązań. Szanse rozwojowe, takie jak możliwość pozyskiwania dodatkowych środków finansowych, rozwój działań profilaktycznych oraz wzrost świadomości społecznej, stwarzają realne możliwości dalszego wzmacniania lokalnego systemu wsparcia rodzin. Wskazane wyzwania, związane m.in. z sytuacją demograficzną czy zjawiskiem izolacji społecznej, podkreślają potrzebę elastycznego dostosowywania działań do zmieniających się potrzeb mieszkańców.

Podsumowując, analiza SWOT stanowi podstawę do racjonalnego planowania dalszych działań oraz podejmowania decyzji sprzyjających rozwojowi systemu wspierania rodziny, umożliwiając efektywne wykorzystanie dostępnych zasobów oraz adekwatne reagowanie na pojawiające się potrzeby społeczne.

XIII. PODSUMOWANIE I WNIOSKI KOŃCOWE Z PRZEPROWADZONEJ DIAGNOZY

Przeprowadzone analizy wskazują na konieczność podejmowania zintegrowanych i wieloaspektowych działań na rzecz dziecka i rodziny, w szczególności w sytuacjach występowania trudności opiekuńczo-wychowawczych oraz innych dysfunkcji społecznych. Szczególnego znaczenia nabierają działania kierowane do dzieci jako najbardziej wrażliwej grupy odbiorców wsparcia, wymagającej zapewnienia odpowiednich warunków rozwoju i bezpieczeństwa.

Rodziny biologiczne powinny być obejmowane kompleksowymi oddziaływaniami wspierającymi, umożliwiającymi im prawidłowe wypełnianie funkcji opiekuńczych, wychowawczych i społecznych. Nadrzędnym celem podejmowanych działań jest wypracowanie spójnego oraz efektywnego systemu wsparcia dziecka i rodziny na terenie Gminy Trawniki.

Rzetelnie przeprowadzona diagnoza lokalnych potrzeb oraz właściwie określone cele *Programu* umożliwią podejmowanie adekwatnych działań wobec rodzin zagrożonych lub dotkniętych kryzysem, odpowiadających rzeczywistym potrzebom społeczności lokalnej oraz sprzyjających osiągnięciu trwałych efektów pomocowych.

Realizacja przedsięwzięć przewidzianych w *Gminnym Programie Wspierania Rodziny* stanowi podstawę do budowania systemu wsparcia, w którym działania profilaktyczne i pomocowe koncentrują się przede wszystkim na wzmacnianiu rodziny naturalnej oraz zapobieganiu konieczności ingerencji instytucjonalnej.

Działania podejmowane w środowisku lokalnym powinny opierać się na pracy z dzieckiem i jego rodziną w miejscu ich funkcjonowania, przy aktywnym udziale społeczności lokalnej, organizacji społecznych, instytucji oraz władz samorządowych. Takie podejście sprzyja przeciwdziałaniu izolacji społecznej, wzmacnia więzi społeczne, buduje poczucie współodpowiedzialności oraz aktywizuje mieszkańców do wspólnego rozwiązywania problemów społecznych.

Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Trawniki na lata 2026–2028 stanowi kompleksowy i długofalowy plan działań ukierunkowanych na wsparcie rodzin w różnych obszarach życia społecznego, wychowawczego i opiekuńczego. Dokument opracowano w oparciu o diagnozę sytuacji lokalnej oraz analizę SWOT, co umożliwiło identyfikację kluczowych zasobów, ograniczeń oraz kierunków dalszego rozwoju systemu wsparcia.

Program zakłada rozwój działań profilaktycznych, wzmacnianie pracy z rodzinami przeżywającymi trudności, rozwój usług wspierających, w tym pracy asystenta rodziny oraz placówek wsparcia dziennego, a także pogłębianie współpracy pomiędzy instytucjami i partnerami lokalnymi. Istotnym elementem jego realizacji będzie systematyczne monitorowanie sytuacji dzieci i rodzin oraz dostosowywanie podejmowanych działań do zmieniających się potrzeb społecznych.

Realizacja *Programu* obejmuje zarówno działania krótkoterminowe, odpowiadające na bieżące potrzeby rodzin, jak i działania długofalowe, których celem jest wzmacnianie funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodziny, zapobieganie sytuacjom kryzysowym oraz poprawa jakości życia mieszkańców gminy.

Gminny Program Wspierania Rodziny ma charakter dokumentu otwartego i podlegać będzie systematycznej ewaluacji. Wsparcie kierowane do rodzin będzie miało przede wszystkim charakter profilaktyczny i aktywizujący, umożliwiający rodzinom samodzielne przezwyciężanie trudności oraz rozwijanie własnych zasobów i potencjału.

XIV. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Koordynatorem realizacji *Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Trawniki na lata 2026–2028* jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Trawnikach. Podejmowanie zadań określonych w Programie odbywać się będzie we współpracy z jednostkami organizacyjnymi Gminy Trawniki, placówkami oświatowymi, instytucjami ochrony zdrowia, organizacjami pozarządowymi, Zespołem Interdyscyplinarnym oraz innymi podmiotami działającymi na rzecz dziecka i rodziny.

Program stanowi podstawę planowania i realizacji zadań gminy w zakresie wspierania rodziny oraz sporządzania sprawozdań, o których mowa w art. 179 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2025 r., poz. 49 z późn. zm.). Wójt Gminy Trawniki przedstawia Radzie Gminy Trawniki corocznie, w terminie do dnia 31 marca roku następującego po roku sprawozdawczym, informację z realizacji Programu wraz z określeniem potrzeb w zakresie wspierania rodziny.

Monitoring i ewaluacja dokumentu prowadzone będą przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Trawnikach w oparciu o przyjęte wskaźniki realizacji celów. Wyniki ewaluacji wykorzystywane będą przy opracowywaniu kolejnych edycji Programu.

W przypadku zmian przepisów prawa, uwarunkowań społeczno-ekonomicznych lub pojawienia się nowych potrzeb w obszarze wspierania rodziny, *Program* może zostać zaktualizowany w trybie właściwym dla jego przyjęcia.

Program obowiązuje w okresie od dnia 1 stycznia 2026 r. do dnia 31 grudnia 2028 r. Szczegółowe cele, działania, realizatorzy, harmonogram oraz wskaźniki realizacji *Programu* stanowią Załącznik Nr 1 do niniejszego dokumentu (Tabela Nr 11).

Załącznik Nr 1 do
Gminnego Programu Wspierania Rodziny
dla Gminy Trawniki na lata 2026-2028

Tabela Nr 11. Cele szczegółowe, działania, realizatorzy, harmonogram realizacji i wskaźniki podejmowanych przedsięwzięć

PROWADZENIE DZIAŁAŃ PROFILAKTYCZNYCH SPRZYJAJĄCYCH UMACNIANIU WIĘZI W RODZINNYCH ORAZ ZAPOBIEGANIU SYTUACJOM KRYZYSOWYM:				
Lp.	Działania	Realizatorzy	Okres realizacji	Wskaźniki
1.	Organizowanie i wspieranie działań integracyjnych dla rodzin, takich jak festyny rodzinne, wydarzenia kulturalne, sportowe i rekreacyjne sprzyjające budowaniu więzi rodzinnych.	OPS / placówki oświatowe / GOK / podmioty i organizacje działające na terenie Gminy Trawniki	2026-2028	liczba zorganizowanych wydarzeń rodzinnych
2.	Prowadzenie działań edukacyjnych i informacyjnych dla rodziców, dotyczących prawidłowego wychowania dzieci, komunikacji w rodzinie oraz rozwiązywania konfliktów.	OPS / Punkt Konsultacyjny / placówki oświatowe	2026-2028	liczba warsztatów / spotkań dla rodziców
3.	Organizowanie warsztatów, spotkań i prelekcji dla rodziców i opiekunów dotyczących rozwijania kompetencji wychowawczych oraz wzmacniania relacji w rodzinie.	OPS / Punkt Konsultacyjny / placówki oświatowe	2026-2028	liczba warsztatów / spotkań dla rodziców
4.	Wspieranie inicjatyw lokalnych sprzyjających integracji międzypokoleniowej, w szczególności działań angażujących dzieci, młodzież, rodziców i seniorów.	OPS / placówki oświatowe / GOK / podmioty i organizacje działające na terenie Gminy Trawniki	2026-2028	liczba zorganizowanych inicjatyw / liczba osób objęta działaniami
5.	Realizowanie programów profilaktycznych w szkołach i placówkach oświatowych, dotyczących przeciwdziałania przemocy, uzależnieniom oraz wzmacniania kompetencji społecznych dzieci i młodzieży.	placówki oświatowe	2026-2028	liczba programów profilaktycznych realizowanych w szkołach
6.	Upowszechnianie informacji o dostępnych formach wsparcia dla rodzin, w tym poradnictwie specjalistycznym, pomocy psychologicznej i działaniach instytucji lokalnych.	OPS / placówki oświatowe / Punkt Konsultacyjny	2026-2028	liczba działań informacyjnych dotyczących dostępnych form wsparcia dla rodzin
7.	Współpraca z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny w zakresie realizacji działań profilaktycznych i edukacyjnych.	OPS – pracownicy socjalni i asystent rodziny	2026-2028	liczba podjętych inicjatyw / działań realizowanych we współpracy z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny
8.	Kampanie społeczne o zasięgu krajowym i lokalnym budujące pozytywny wizerunek rodziny i tworzące dla niej przyjaznego otoczenie	Gmina Trawniki / podmioty i organizacje działające na jej terenie / OPS Trawniki	2026-2028	liczba kampanii społecznych o charakterze lokalnym i ogólnopolskim, w które zaangażowana była gmina lub jej jednostki

WSPIERANIE RODZIN PRZEŻYWAJĄCYCH TRUDNOŚCI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE, W SZCZEGÓLNOŚCI POPRZEC PRACĘ SOCJALNĄ, ASYSTENTURĘ RODZINY I PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE:				
Lp.	Działania	Realizatorzy	Okres realizacji	Wskaźniki
1.	Prowadzenie pracy socjalnej z rodzinami przeżywającymi trudności opiekuńczo-wychowawcze, w szczególności	OPS – pracownicy socjalni	2026-2028	liczba rodzin objętych pracą socjalną

Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Trawniki na lata 2026-2028

	poprzez diagnozowanie sytuacji rodzinnej, opracowywanie planów pomocy oraz monitorowanie sytuacji rodzin.			
2.	Zapewnienie wsparcia asystenta rodziny dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, zgodnie z przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.	OPS Trawniki	2026-2028	liczba rodzin korzystających ze wsparcia asystenta rodziny
3.	Motywowanie i wspieranie rodzin w rozwijaniu kompetencji opiekuńczo-wychowawczych, w tym poprzez indywidualną pracę z rodziną oraz wzmacnianie jej zasobów i samodzielności.	OPS – pracownicy socjalni / asystent rodziny / ZI / GDP / placówki oświatowe	2026-2028	liczba rodzin objętych wsparciem
4.	Umożliwienie rodzinom dostępu do specjalistycznego poradnictwa, w szczególności psychologicznego, pedagogicznego, prawnego oraz terapeutycznego.	OPS / ZI / Punkt Konsultacyjny / placówki oświatowe	2026-2028	liczba udzielonych porad specjalistycznych
5.	Prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych dotyczących prawidłowego funkcjonowania rodziny, wychowania dzieci oraz możliwości korzystania z dostępnych form wsparcia.	OPS / placówki oświatowe / Punkt Konsultacyjny	2026-2028	liczba działań edukacyjnych / spotkań informacyjnych
6.	Współpraca z instytucjami i podmiotami działającymi na rzecz dziecka i rodziny (szkoły, policja, sąd, placówki ochrony zdrowia, organizacje pozarządowe) w zakresie diagnozowania problemów rodzinnych oraz koordynowania działań pomocowych.	Koordinator działań (OPS)	2026-2028	liczba rodzin objęta wsparciem
7.	Monitorowanie sytuacji rodzin zagrożonych kryzysem lub wykluczeniem społecznym, w szczególności rodzin z dziećmi.	OPS Trawniki	2026-2028	liczba rodzin objętych monitoringiem sytuacji
8.	Podejmowanie działań wspierających rodzinę w przezwyciężaniu sytuacji kryzysowych, w tym kierowanie do odpowiednich form pomocy i programów wsparcia.	OPS / ZI / Punkt Konsultacyjny / placówki oświatowe / GKRPA	2026-2028	liczba rodzin objęta wsparciem
9.	Wspieranie rodzin w odbudowie prawidłowych relacji rodzinnych i społecznych, w tym w procesie reintegracji rodziny.	OPS Trawniki / Punkt Konsultacyjny - terapeuta, psycholog / GKRPA	2026-2028	liczba osób korzystających z porad / ilość konsultacji / ilość osób objętych wsparciem

ZAPEWNIENIE RODZINOM POCZUCIA BEZPIECZEŃSTWA SOCJALNEGO ORAZ STABILIZACJI BYTOWEJ, ADEKWATNEJ DO ZDIAGNOZOWANYCH POTRZEB:				
Lp.	Działania	Realizatorzy	Okres realizacji	Wskaźniki
1.	Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej.	OPS w Trawnikach	2026-2028	liczba rodzin objętych pomocą finansową lub rzeczową
2.	Prowadzenie pracy socjalnej z rodzinami wymagającymi wsparcia w przezwyciężaniu trudności życiowych.	OPS w Trawnikach – pracownicy socjalni	2026-2028	liczba rodzin objętych pracą socjalną
3.	Zapewnienie rodzinom dostępu do świadczeń z systemu pomocy społecznej oraz świadczeń rodzinnych zgodnie z obowiązującymi przepisami.	OPS w Trawnikach	2026-2028	liczba rodzin korzystających ze świadczeń
4.	Wspieranie rodzin w rozwiązywaniu problemów bytowych, w tym mieszkaniowych i związanych z zatrudnieniem.	OPS w Trawnikach / Urząd Gminy	2026-2028	liczba rodzin, którym udzielono wsparcia w zakresie rozwiązywania problemów bytowych
5.	Współpraca z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz poprawy sytuacji socjalnej rodzin.	OPS / GOK / organizacje pozarządowe	2026-2028	liczba wspólnie zrealizowanych działań lub inicjatyw wspierających rodziny
6.	Pomoc w zakresie dożywiania dzieci i młodzieży w placówkach oświatowych oraz wsparcie rodzin w zabezpieczeniu podstawowych potrzeb życiowych.	OPS w Trawnikach	2026-2028	liczba osób objętych wsparciem w zakresie zabezpieczenia podstawowych potrzeb życiowych

Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Trawniki na lata 2026-2028

7.	Tworzenie zajęć pozalekcyjnych, kół zainteresowań oraz zapewnienie opieki świetlicowej dla dzieci i młodzieży.	placówki oświatowe	2026-2028	liczba funkcjonujących zajęć pozalekcyjnych lub kół zainteresowań
8.	Inicjowanie i wspieranie działań wolontariuszy na rzecz dzieci i młodzieży.	OPS / placówki oświatowe	2026-2028	liczba inicjatyw realizowanych z udziałem wolontariuszy
9.	Wspieranie działań sprzyjających kształtowaniu u dzieci i młodzieży postaw tolerancji i akceptacji wobec innych osób.	OPS / placówki oświatowe / GOK	2026-2028	liczba działań edukacyjnych i profilaktycznych realizowanych w tym zakresie

PODNOSZENIE JAKOŚCI I EFEKTYWNOŚCI USŁUG NA RZECZ WSPIERANIA RODZINY, W TYM ROZWIJANIE KOMPETENCJI KADRY ORAZ WZMACNIANIE WSPÓŁPRACY MIĘDZYINSTYTUCJONALNEJ:				
Lp.	Działania	Realizatorzy	Okres realizacji	Wskaźniki
1.	Wszechstronne szkolenia i warsztaty dla pracowników jednostek wspierających rodzinę.	Gmina Trawniki / Ośrodek Pomocy Społecznej / instytucje, organizacje działające na terenie Gminy	2026-2028	liczba przeprowadzonych szkoleń i warsztatów / liczba uczestników szkoleń
2.	Superwizje i konsultacje merytoryczne dla asystentów rodziny i pracowników socjalnych.	OPS w Trawnikach – asystent rodziny / pracownicy socjalni	2026-2028	liczba przeprowadzonych superwizji i konsultacji / liczba uczestników
3.	Samokształcenie i rozwój osobisty kadry.	Gmina Trawniki / Ośrodek Pomocy Społecznej / placówki oświatowe / ZI i GDP	2026-2028	liczba pracowników uczestniczących w kursach, studiach podyplomowych, konferencjach lub webinarach
4.	Tworzenie i wdrażanie lokalnych procedur współpracy międzyinstytucjonalnej.	Gmina Trawniki / Ośrodek Pomocy Społecznej / instytucje, organizacje działające na jej terenie	2026-2028	liczba opracowanych procedur i standardów pracy między instytucjami
5.	Organizacja regularnych spotkań i działań interdyscyplinarnych.	Ośrodek Pomocy Społecznej / instytucje, organizacje działające na jej terenie	2026-2028	liczba spotkań i konsultacji międzyinstytucjonalnych / liczba uczestniczących instytucji
6.	Pozyskiwanie i wspieranie rodzin pełniących funkcję rodziny wspierającej.	Gmina Trawniki / Ośrodek Pomocy Społecznej	2026-2028	liczba rodzin wspierających włączonych do lokalnego systemu wsparcia
7.	Aktywizacja lokalnego środowiska w działaniach pomocowych.	Gmina Trawniki / Ośrodek Pomocy Społecznej / instytucje, organizacje działające na terenie Gminy	2026-2028	liczba inicjatyw lokalnych (wolontariat, kampanie, działania profilaktyczne) skierowanych do rodzin
8.	Propagowanie wiedzy o instytucjach wspierających rodzinę w lokalnym środowisku.	Gmina Trawniki / Ośrodek Pomocy Społecznej / instytucje, organizacje działające na terenie Gminy	2026-2028	liczba działań informacyjnych, materiałów edukacyjnych, spotkań informacyjnych dla społeczności lokalnej

TWORZENIE ORAZ ROZWÓJ SYSTEMU OPIEKI NAD DZIECKIEM, OBEJMUJĄCEGO W SZCZEGÓLNOŚCI: ZAPEWNIENIE RODZINOM PRZEŻYWAJĄCYM TRUDNOŚCI WSPARCIA ASYSTENTA RODZINY ORAZ DOSTĘPU DO SPECJALISTYCZNEGO PORADNICTWA; ORGANIZOWANIE SZKOLEŃ ORAZ TWORZENIE WARUNKÓW FUNKCJONOWANIA RODZIN WSPIERAJĄCYCH; PROWADZENIE I ROZWIJANIE PLACÓWEK WSPARCIA DZIENNEGO ORAZ ZAPEWNIENIE W NICH MIEJSCA DLA DZIECI:				
Lp.	Działania	Realizatorzy	Okres realizacji	Wskaźniki
1.	Udzielanie rodzinom niewydolnym w sprawach opiekuńczo-wychowawczych pomocy finansowej i rzeczowej zgodnej ze stwierdzonymi potrzebami.	OPS Trawniki	2026-2028	liczba rodzin objętych pomocą finansową i rzeczową / kwota udzielonej pomocy
2.	Praca socjalna na rzecz rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.	OPS Trawniki	2026-2028	liczba osób objętych wsparciem / rodzin objętych pomocą
3.	Praca z rodziną przeżywającą trudności świadczona przez asystenta rodziny.	OPS Trawniki	2026-2028	liczba osób objętych wsparciem / rodzin objętych pomocą
4.	Działania podejmowane w ramach funkcjonujących zespołów interdyscyplinarnych.	OPS w Trawnikach / Zespół Interdyscyplinarny	2026-2028	liczba spotkań zespołów interdyscyplinarnych / liczba rodzin objętych działaniami zespołów
5.	Współpraca z Zespołem Interdyscyplinarnym i grupą diagnostyczno-pomocową w zakresie świadczonej pomocy na rzecz dziecka i rodziny dotkniętej przemocą domową.	OPS Trawniki / ZI / GDP	2026-2028	liczba rodzin objętych działaniami w związku z przemocą / liczba interwencji
6.	Działania podejmowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Trawnikach.	GKRPA	2026-2028	liczba rodzin objętych wsparciem / liczba działań profilaktycznych lub interwencyjnych
7.	Współpraca z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, właściwymi organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny.	OPS / instytucje, organizacje działające na terenie Gminy oraz powiatu, województwa, kraju	2026-2028	liczba podpisanych porozumień współpracy / liczba wspólnych działań
8.	Podejmowanie działań profilaktycznych i interwencyjnych w środowiskach zagrożonych przemocą domową w celu ograniczenia występowania tego zjawiska i wsparcia rodzin dotkniętych przemocą.	OPS / instytucje, organizacje działające na terenie Gminy Trawniki	2026-2028	liczba działań profilaktycznych i interwencyjnych
9.	Kontynuacja pracy Punktu Konsultacyjnego dla Rodzin z Problemem Alkoholowym i Ofiar Przemocy.	Gmina Trawniki	2026-2028	liczba udzielonych konsultacji / liczba uczestniczących rodzin
10.	Zapewnienie rodzinom dostępu do specjalistycznego poradnictwa (psychologiczne, pedagogiczne, prawne, terapeutyczne).	Gmina Trawniki / Ośrodek Pomocy Społecznej w Trawnikach / placówki oświatowe	2026-2028	liczba udzielonych porad i konsultacji; liczba rodzin korzystających z poradnictwa
11.	Udział w akcjach charytatywnych lokalnych, regionalnych i krajowych.	Gmina Trawniki / Ośrodek Pomocy Społecznej/ placówki oświatowe / GOK	2026-2028	liczba akcji / liczba uczestników
12.	Organizacja różnorodnych form wypoczynku i rekreacji (np. festyny, wycieczki, imprezy okolicznościowe, kampanie itp.).	Gmina Trawniki / GOK / Ośrodek Pomocy Społecznej / instytucje, organizacje działające na terenie Gminy	2026-2028	liczba wydarzeń / liczba uczestniczących dzieci i rodziców
13.	Rozwój infrastruktury placówek wsparcia dziennego prowadzonych w formie: opiekuńczej, w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych; specjalistycznej pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawców itp.	Gmina Trawniki	cały okres realizacji Programu	liczba placówek / liczba dzieci i młodzieży objętych wsparciem

14.	Działania informacyjno-promocyjne prowadzone w celu pozyskania rodzin wspierających.	Gmina Trawniki / Ośrodek Pomocy Społecznej	2026-2028	liczba kampanii informacyjnych / liczba zgłoszonych rodzin wspierających
15.	Kształcenie i samodoskonalenie pracowników zaangażowanych w pomoc dziecku i rodzinie.	Instytucje i organizacje działające na terenie Gminy Trawniki	cały okres realizacji Programu	liczba szkoleń i kursów / liczba uczestniczących
16.	Monitoring i ocena skuteczności systemu wsparcia dzieci i rodzin.	Gmina Trawniki / Ośrodek Pomocy Społecznej w Trawnikach	2026-2028	liczba raportów i ewaluacji / liczba działań naprawczych wdrożonych w wyniku monitoringu

ZAPEWNIENIE WSPARCIA DZIECIOM CZASOWO POZBAWIONYM OPIEKI RODZINY BIOLOGICZNEJ, W TYM FINANSOWANIE POBYTU W PIECZY ZASTĘPCZEJ ORAZ WSPIERANIE RODZIN BIOLOGICZNYCH POPRZEZ PORADNICTWO, ASYSTENTURĘ RODZINY I DZIAŁANIA WZMACNIAJĄCE WIĘZI RODZINNE, PRZYGOTOWUJĄCE RODZINĘ DO PONOWNEGO SPRAWOWANIA OPIEKI NAD DZIECKIEM:				
Lp.	Działania	Realizatorzy	Okres realizacji	Wskaźniki
1.	Zapewnienie dziecku pobytu w odpowiednio dostosowanej pieczy zastępczej (rodzinnej lub instytucjonalnej), zgodnie z potrzebami wychowawczymi i rozwojowymi.	Gmina Trawniki / Ośrodek Pomocy Społecznej	cały okres realizacji Programu	liczba dzieci objętych pieczą zastępczą / liczba rodzin zastępczych i placówek przygotowanych do przyjęcia dzieci
2.	Finansowanie pobytu dzieci w pieczy zastępczej zgodnie z decyzjami powiatu.	Gmina Trawniki / Ośrodek Pomocy Społecznej	2026-2028	liczba dzieci objętych wsparciem / wysokość wydatkowanych środków
3.	Prowadzenie działań wspierających powrót dziecka do rodziny biologicznej, w tym praca z rodziną naturalną, wsparcie asystenta rodziny i poradnictwo specjalistyczne	Ośrodek Pomocy Społecznej w Trawnikach	2026-2028	liczba dzieci, które powróciły do rodziny biologicznej / liczba rodzin objętych wsparciem w ramach przygotowania do powrotu dziecka
4.	Wspieranie rodziny biologicznej dziecka czasowo pozbawionego opieki poprzez poradnictwo specjalistyczne (psychologiczne, pedagogiczne, terapeutyczne) i asystenturę rodziny.	OPS Trawniki / Punkt Konsultacyjny / ZI i GDP / GKRPA	cały okres realizacji Programu	liczba rodzin objętych wsparciem specjalistycznym i asystenckim; liczba udzielonych porad i konsultacji dla rodzin
5.	Organizowanie spotkań edukacyjnych i warsztatów dla rodziców biologicznych w zakresie kompetencji wychowawczych, przeciwdziałania kryzysom rodzinnym oraz wzmocnienia więzi z dzieckiem.	OPS Trawniki / placówki oświatowe / Punkt Konsultacyjny	2026-2028	liczba spotkań i warsztatów zrealizowanych dla rodziców biologicznych; liczba uczestników;

Źródło: opracowanie własne